

LBRIS | We know
PRIYA BASIL

**FII
LIBERE,
acum și aici!
DEVENIȚI
FEMINIȘTE!**

Traducere de Christian Tuculescu

PRESTIGE

București, 2023

LUPTĂ

Femei care spun: nu voi fi redusă la tăcere. Femei care spun: a fost tatăl meu vitreg. Femei care spun: Te cred. Femei care spun: a fost fratele meu. Femei care spun: nu am spus nimic, pentru că mi-a fost prea rușine. Femei care spun: a fost șeful meu. Femei care spun: nu am spus nimănui, pentru că am crezut că este vina mea. Femei care spun: **și eu**. Femei care spun: aveam nouă, paisprezece, douăzeci, treizeci și șase, cincizeci și cinci, șaptezeci de ani la momentul respectiv. Femei care spun: Mi-a fost teamă că nimeni nu mă va crede. Femei care spun: nu am vrut să creez probleme. Femei care spun: Și eu. Femei care spun: refuz să fiu o victimă. Femei care spun: nu pare să se oprească niciodată. Femei care spun: Sunt cu tine.

O să-ți explic atunci când vei fi mai mare, obișnuia bunica mea, Mumji, să ne spună mie și surorii mele când eram mici. Revelația ei, acest secret ispititor și amenințător, atârna în fața noastră ca o rochie în care trebuia să creștem. Ce anume avea de spus, habar nu aveam, dar știam că era ceva rău. Îmi dădeam seama din plângerile ei constante despre cât de grea îi era viața, cât de nedrept era totul. Mi-a fost teamă de detalii, dar totuși am insistat.

„Spune-ne acum”, am rugat-o.

A clătinat din cap și și-a strâns buzele ca și cum și-ar fi reținut cuvintele împotriva voinței ei pentru a ne proteja de ceva ce se dezvăluia treptat și în liniște.

Ce înseamnă feministă? Îmi pun această întrebare din ce în ce mai des. Compilez definiții, vin cu diferite interpretări, mă gândesc la diferite interfețe. Dar întrebarea rămâne: ce înseamnă feministă? Îmi schimb punctele de vedere, mă împiedic de contradicții, mă agăț de ficțiunile mele. Ce înseamnă feministă? Am o sută de răspunsuri, sau niciunul, pentru că nu mă pot agăța de unul singur.

În copilăria mea din Kenya, nu am auzit niciodată cuvântul feministă, nici acasă, nici la școală. Pentru comunitatea indiană, adică pentru mediul din care făcea parte familia mea și pe care nu-l părăsea aproape niciodată, genul social era aparent ceva strict binar, cu roluri fixe de ambele părți ale liniei de demarcație. Cine nu se conforma cu tiparul heteronormativ era suspect. Oamenii au spus: „Are o influență negativă.” Sau au spus: „E ceva în neregulă cu el”. Tot ei au spus: „Este nebună.” Și au mai spus: „Mai bine stai departe”. Așa că oamenii șușoteau, bârfeau, mustrau femeile care nu se căsătoreau sau divorțau, care consumau alcool sau aveau amanți, care intrau în afaceri pe cont propriu sau călătoreau singure, care criticau deschis comportamentul unor bărbați. Nu se vorbea prea mult despre femeile care se conformau și își mențineau respectabilitatea, în timp ce soții lor le înșelau în mod regulat, partenerii sau rudele lor le băteau, le abuzau mental sau le exploatau, sau le provocau răni sau invaliditate – iar uneori chiar le ucideau.

De îndată ce apar noi rapoarte despre amploarea violenței bazate pe gen, titlurile zic: cifrele privind violența

împotriva femeilor sunt „alarmant de ridicate”. Ei spun: „a atins niveluri epidemice”. Se spune: este o „pandemie globală”. Ei spun: este catastrofal. Ei spun: șapte din zece femei se confruntă, mai devreme sau mai târziu, cu violența fizică și/sau sexuală. Ei spun: la nivel mondial, violul și violența domestică reprezintă o amenințare mai mare pentru femeile cu vârste cuprinse între 15 și 44 de ani decât cancerul, accidente de mașină, războiul și malaria la un loc.

Aceste cuvinte, aceste cifre se aplică în aproape toate societățile, însă multora încă le place să creadă că doar alte persoane, alte culturi sunt sexiste – sau mai mult sexiste, ca și cum comportamentul mai rău al altcuiva ar face ca propriul lor comportament rău să fie mai bun. Cuvintele, cifrele se aplică peste tot, dar în nicio societate nu au dus la o confruntare sinceră, serioasă și cuprinzătoare cu violența împotriva femeilor. O violență care este teribilă în sine, dar care este adesea urmată de rușinea paralizantă de a fi fost tratată în acest fel și, ulterior, de teama de a vorbi despre ea.

Nu-mi amintesc câți ani aveam când Mumji a început să vorbească mai deschis despre ceea ce a trăit. Poate pentru că, într-un fel, știam dintotdeauna, că detaliile nu schimbau acea cunoaștere primară care, probabil, era în mine de la naștere și care mă umpluse mereu de o vagă îngrijorare.

Când pandemia Corona a forțat țările din întreaga lume să se închidă și, odată cu ea, mulți oameni să se izoleze în acea mică și respectuoasă clădire numită „familie”, Organizația Națiunilor Unite și alte instituții naționale

și internaționale care studiază violența împotriva femeilor au vorbit despre o pandemie „dublă” sau „din umbră”. Aceștia au spus: cu o perioadă medie de izolare de trei luni, se poate presupune o creștere cu un procent de 29% sută a violenței domestice în toate statele membre ONU.

„Dacă femeile ar avea „încredere în sistemul juridic, iar bărbații s-ar teme cu adevărat de rușinea și de consecințele comportamentului lor necorespunzător”, spune avocata britanică Helena Kennedy, „nu am mai recurge la acuzații făcute sub anonimat”. Ea vede o mișcare precum #MeToo ca pe „o formă de nesupunere civilă”, un „răspuns la eșecul legii”.

Cunoașterea primară: moștenită, întrezărită, apoi reînvățată, reafirmată iar și iar, chiar și în scene aparent inofensive – prin distanța pe care o păstrează corpurile, tonul vocii, privirile schimbate sau evitate, expresiile care dezvăluie ceea ce limbile nu îndrăznesc să spună.

Împuternicirea prin empatie – asta a vrut să obțină activista pentru drepturile civile Tarana Burke pentru victimele violenței sexuale atunci când a lansat campania #MeToo, în 2006. Unsprezece ani mai târziu, actrița Alyssa Milano a transformat-o într-un hashtag și a postat-o pe Twitter, în speranța că reacțiile femeilor vor „da oamenilor o idee despre amploarea problemei”. Hashtag-ul a făcut senzație: în decurs de un an, a fost folosit de peste 19 milioane de ori numai pe Twitter. În SUA, în decurs de un an, cel puțin 414 directori și angajați proeminenți din diverse industrii au fost denunțați de mișcarea #MeToo: 190 dintre ei au fost concediați sau au demisionat. Am fi tentați să credem că oamenii înțeleg în sfârșit amploarea

problemei, dar apoi ne dăm seama cum reacționează încă atât de mulți atunci când o femeie spune că a fost abuzată. În Rusia sau Indonezia, Franța sau Kenya, păreri-le sunt exprimate în felul următor: de ce ai fost acolo? Și aceștia întrebă mai departe: cu ce erai îmbrăcată? Și mai întrebă: de ce nu ai ripostat sau nu ai plecat?

De ce nu pleacă femeile pur și simplu? Există multe lucruri – dependență, frică, rușine, traume, speranță de schimbare, îndoieli rezonabile cu privire la capacitatea și la dorința agențiilor de aplicare a legii de a ajuta – agenții care i-ar putea reține fizic pe agresori. Cu toate acestea, femeile caută adesea alte căi de ieșire, se retrag în interior sau în dependențe, se cuibăresc, își proiectează realități noi, mai suportabile: ieșiri cu care o evadare reală devine din ce în ce mai îndepărtată.

Chiar și femeile care nu-și părăsesc tortionarii lasă semne – în mod deliberat, inconștient – a ceea ce li s-a întâmplat sau li se întâmplă. Semne pe care familia, prietenii, colegii, vecinii și, în multe țări, chiar și poliția sunt adesea reticenți în a le observa și chiar mai reticenți în a reacționa.

Un sondaj realizat la nivelul UE arată că, adesea, femeile inventează sau exagerează acuzațiile de abuz sau de viol – sunteți de acord sau nu? Sondajul nu spune: bărbații neagă sau exagerează adesea acuzațiile de abuz sau de viol – sunteți de acord sau nu? Ce întrebări sunt puse, cum sunt puse întrebările este important – sunteți de acord sau nu?

Cum se face că nu spunem: de ce continuă atât de mulți bărbați să facă asemenea lucruri? De ce atât de mulți bărbați continuă să violeze femeile?

22 % la sută dintre respondenți – mai mult de unul din cinci respondenți din UE – sunt de acord că femeile inventează adesea acuzații de abuz sau de viol. Aceasta este doar o expresie indirectă a ceea ce specialistă în filozofie Kate Manne numește *himpatie*: „Simpatia deplasată și disproporționată de care se bucură adesea bărbații puternici [dar nu numai aceștia] în cazurile de violență sexuală, violență între parteneri intimi, crimă și alte comportamente misogine”.

Reticența lui Mumji s-a diminuat de-a lungul anilor și, în cele din urmă, a cedat cu totul. Pe măsură ce am crescut, se pare că nu am mai fost cruțată. La un moment dat, m-am gândit: nu-mi spune. Și, apoi, mult mai târziu – după ce i-am auzit povestea o dată, de două ori, de nenumărate ori – am spus: nu-mi spune. Și, apoi, chiar mai târziu – astăzi – am vrut să încerc să aflu ce s-a spus și ce nu s-a spus, cu ce scop, în beneficiul cui. De la distanță, văd că în poveștile lui Mumji, în ciuda faptului că le-am auzit de atâtea ori, în ciuda numelor pe care mi le-am imprimat în memorie, rămâne o neclaritate; mare parte din ceea ce am înțeles a provenit din declarații și din aluzii chinuitoare, ca și cum ar fi fost prea delicat, prea riscant pentru ea să numească deschis ceea ce s-a întâmplat. La vârsta de douăzeci de ani, am aflat ceva ce nu-mi spusese niciodată, ceva care a accentuat contururile celorlalte lucruri – și totuși le-a întunecat din nou: pe când era o tânără adolescentă, Mumji a avut o scurtă aventură, a rămas însărcinată și a avut o fiică ce a rămas în familie – dar Mumji nu a recunoscut niciodată în mod public acest copil ca fiind al ei. De ce nu? Oare era încă prinsă în vechile obiceiuri, temându-se că orice altceva

va fi târât prin noroi, ca urmare a acestei recunoașteri? În timp, aveam să realizez că familia mea era la fel de tăcută în privința libertății sexuale, a poftei și a plăcerii ca și în privința abuzului sexual. Dar tânărul meu Eu – care o iubea pe această femeie extravagantă, care nu-i lăsa pe alții să scoată un cuvânt și care era în centrul atenției peste tot, care pe atunci era cea mai curajoasă persoană pe care o cunoșteam – a fost șocat și flatat, confuz și sedus de confidențele lui Mumji. Nu știam cum să mă descurc cu tot ceea ce îmi spunea, cum îmi afecta relația cu ea, cu mine însămi, cu mama mea, cu alte femei, cu bărbații – cu cei din jurul meu și cei pe care încă nu-i cunoșteam.

„Nu te-aș viola pentru că nu meriți”, spune un bărbat care este președintele Braziliei. „Este o perioadă înfricoșătoare pentru tinerii din America, când poți fi vinovat de ceva de care s-ar putea să nu fii vinovat. Trebuie să negi, să negi, să negi, să negi și să respingi aceste femei”, spune al 45-lea președinte al Statelor Unite. Încurajați de acești tipii, alți bărbați spun: „Dacă s-ar fi întâmplat cu adevărat, femeia s-ar fi dus imediat la poliție.” Sau sunt bărbați care spun: „Nu a dat impresia că nu vrea.” Bărbați care, după ce examinează o victimă a violului, văd o listă detaliată de răni și spun: „Ei, bine, bine, ar fi putut fi de la sexul dur.”

Este de mirare că unele femei se uită la #MeToo și spun: „Câte supraviețuitoare mai trebuie să vorbească despre traumele lor, înainte ca violența sexuală să fie luată în serios?”. Sau sunt femei care spun: „Nu-ți dai seama că o viață întregă s-ar putea să nu fie suficientă pentru a trece peste asta?”. Și femei care spun: „Cât timp mai